

NÅSVARGEN

Organ för nåsvargar, varginnor och vargungar
samt diverse annat folk

N:o 1 (3)	Utkommer eventuellt	Redaktion { Ingemar Berglund Thorbjörn Nilsson	Pris 50 öre	Årgång 3	1945 28—29 juli

Nåsvargen, som under sina båda första år varit ute i Röda-kors-tjänst, har beslutat att i år bruka sina klor i kommunens tjänst. Kommunalfullmäktiges ordförande har med anledning härav tillställt redaktionen följande skrivelse.

Då det alltsedan 1909 varit fester på Storänget, har Nåsborna vant sig att vandra hitut för att deltaga i olika föreningsars festligheter och med glatt sinne och givmild hand understödja de strävanden, som festerna varit anordnade för att gynna. Storängsfesten 1945 är tillkommen för att gynna Storänget. Det är meningen, att årets fest och några efterföljande skola inbringa de medel, som moderniseringen av Storänget kostat, då nu dess ansikte förnygrats med mera permanenta stånd och en bastantare dansbana.

Väl mött till den första av de egentliga Storängsfesterna, och låt oss hoppas, att Nåsborna kommer att få uppliva gamla minnen från den tid, då dessa fester var en av hela bygden efterlängtd, ståtlig hembygdsfestlighet, där alla råkades i egenskap av sockenbor till gemensam glädje och dans i gladaste solskenshumör!

Att Nåsvargen deltar i Storängsfesten har tvenne orsaker: Den har de gånger den varit med bidragit med ett icke obetydligt belopp till festernas netto, och den har i enlighet med sitt namn rivit med klorna och bitit med tänderna, allt till nöjelse och i völdresserat gemyt!

NILS ANDERSON.

Våren 1945.

Välkommen Vår, om än med stäckta vingar
Du söker landplats i vår karga Nord.
Du smyger stilla över blodstänkt jord,
men fylld av hopp Din vårsång ändock klingar.

Du Vår skall komma med de blåa skyar
i stolt förakt för bragder, krig och mord.
Du lyssnar ej till eternas falska ord
men sår en ros i alla brända byar.

Högt ifrån skyn, där fågelskaran svingar,
Du väcker liv i varje jordlagt frö,
och när ett mänskosläkte går att dö,
en evig blomsterprakt dess grav Du bringar.

B. Silfwersvärd.

SOCKENNAMNET NÅS.

Av J. Gabr. Jonsson.

Ortnamnstolkningen är en fångslande men svår och vansklilig gren av bygdeforskningen. Den, som ger sig i kast med uppgiften att förklara betydelsen och uppkomsten av ortnamnen inom en bygd, finner snart, att många av dessa äro verkligt gensträviga, när man vill komma åt deras innersta kärna. Detta gäller naturligtvis främst de namn, som gå tillbaka till en tid, då de skriftliga dokumenten för länge sedan tagit slut, ofta till heden tid. Hit höra namn på mera betydande sjöar och berg, för vilka man på ett tidigt stadium, ofta före den fasta bebyggelsen, haft behov av ett namn. Av samma natur äro de gamla sockennamnen.

Följer man vårt sockennamn Nås genom de dokument, som ännu äro bevarade, finner man en brokig provkarta på olika stavsätt. Nås är den allmänt brukliga från mitten av 1700-talet. Dessförinnan dominera formerna Nääs och Nääss, den senare särskilt vanlig under 1500-talet. Jämte dessa uppträda mera sporadiskt formerna Nääs, Nääs, Naass (1634, 1639) och Naas (1547, 1550). Slutligen påträffas i ett fastebrev från S:t Sigfrids dag 1479 formen nass.

Det finns ingen anledning antaga, att dessa skiftande skrivsätt skulle tyda på någon olikhet i fråga om namnets uttal under den tid, dokumenten omfatta. De äro endast uttryck för de skrivandes individuella smak. Inte ens formen nass från 1479 med sitt enda a behöver tyda på ett uttal med a, enär typen a i medeltida skrift ofta tjänstgör som tecken för både a och å. Den senare typen kom till användning först omkring 1530.

Hur namnet Nås språkligt sett uppkommit, är en öppen fråga, där forskarna av facket ännu ej funnit en slutgiltig lösning. Åtminstone är en sådan icke känd för författaren av denna lilla uppsats. Följande funderingar avse endast att vara en lekmanens enkla bidrag till en diskussion, som förr eller senare blir aktuell.

Det torde ej vara uteslutet, att i forndalskan funnits ett ord nas med ursprungligen kort a-ljud och med betydelsen 'nås', ett stamord, som även återfinnes i 'näsa'. Detta ord nas har vid sin användning som ortsnamn fått en starkare betoning än annars och härigenom en naturlig benägenhet till förlängning. Denna förlängning har gått ut över vokalen, verrefter det sålunda uppkomna långa a ljudlagsenligt övergått till å vid 1400-talets början, medan det egentliga naturnamnet nas 'nås' följt andra utvecklingsvägar, som lett fram till formen näs.

Om sålunda Nås och näs kunna härledas från samma stam nas och ha samma betydelse, kvarstår frågan om anledningen till att orten fått ett namn med betydelse näs. För att förstå detta är det nödvändigt att göra sig en föreställning om hur denna trakt blev en ort, som förtjänade ett namn. Av vilken anledning sökte sig människor först hit in i urskogen? Svaret är enkelt: det var jakten och fisket, som lockade. Från älven, den enda nägorunda bekväma trafikled, som stod stenålderns människor till buds, sökte de sig i sina stockekor uppför de farbara tvärälvarna för att vid de större sjöarna finna lämpliga jakt- och fiskeplatser.

När dessa nomadiserade skogsmän träffat på lugnvattnet mellan Guillgrådan och Kvarnbofsforsen, funno de en enda tvärälva, som erbjöd möjlighet att bekvämt tränga in i urskogen, nämligen Bysjönoret. Uppför den gick säkerligen deras färd och snart nog kunde de glida in på Bysjöns vida vatten. De drogo upp sina farkoster på den underliga sandreveln, som skjuter ut i sjön från grusåsen på västra stranden och avgränsar Starvikon från stora sjön, och började närmare skärskåda sin nya erövring. Här hade de påträffat en plats, som passade dem utomordentligt väl.

Efter åsen hade älgarna sitt stråk och under sina vandringar från den ena myrmarken till den andra hade de trampat upp en lättframkomlig väg in i vildmarken, skogen var full av allehanda villebråd och sjön vimlade av fisk. Med full last kunde stigmännen vända åter till sina stamfränder och berätta om sin upptäckt.

Bysjön blev småningom ett omtyckt mål för stenåldersmännens fångstfärder. På åsen lågo de i bakhåll för skogens högdjur och mängen spelande tjäder föll för deras skott. Men icke så få spjut och pilar gingo förlorade och ha för sena tiders barn berättat om dessa forntida män på jaktstig. Flintavfall, som anträffats i åsliden ned mot sandnäset, vittnar om att flinta medförts i obearbetat skick och att de spjut- och pilspetsar, som behövdes vid jakten, tillverkades på stället. Stenåldersfynd från andra delar av socknen äro så gott som okända. Detta visar, att Bysjön och åsen på sjöstranden är den trakt inom Nås, där människor först sökt utnyttja de möjligheter, som en jungfrulig natur kunde bjuda. Att den redan på detta stadium förtjänade och fick ett namn, är väl högst antagligt. Vi känna ej detta namn, men allt tyder på att det på ett eller annat sätt anknöts till det karaktäristiska näs, som utgjorde deras naturliga landningsplats och i vars närhet de företrädesvis höllo till.

Ännu sedan Österdalarna fått en talrik, bofast befolkning, torde Västerdalarna med sitt ogynnsammare klimat och sämre jordmån under lång tid saknat fast bebyggelse. Härpå tyda befolkningsciffrorna från 1500-talets början. Medan 1539 Leksand hade 30 bondelag med 12 å 15 bönder i varje lag, hade Järna 4, Floda 3, Nås 2 och Äppelbo 1½ bondelag. Österdalingarna måste för sin försörjning starkt lita till jakten och fisket, och deras fångstfärder utsträcktes även till våra trakter. Den järnframställning, som av gammalt bedrevs i Järnbäraland, krävde ständigt nya upptäckter av myr- och sjömalms tillgångar. Namnet Järna talar sitt tydliga språk om jakten efter dylika tillgångar. Att Bysjötrakten ur dessa synpunkter måste bli österdalingarnas främsta mål inom Nås, ligger i öppen dag. Nu em icke förv blev det nödvändigt, att orten fick ett namn, och det var sandnäset som fick stå till tjänst med namnet 'nas'.

Även i andra avseenden blevo våra trakter av intresse för österdalingarna, främst för fodertäkt. Omkring sjöar och bäckar och på de vidsträckta myrmarkerna fanns en rik växtlighet, som kunde utnyttjas vid insamlandet av vinterfoder för kreaturen. Bysjötrakten har av gammalt erbjudit åtrådade skogsmarker, särskilt vid Noret och Åskan. Att Österdalarnas inbyggare här haft slogar, innan Nås fått fast befolkning, är ingenting orimligare än att Nås-borna på 1500-talet bevisligen hävdade slogar vid Kvarnberget och den nuvarande men då obefintliga värmlandsgränsen. Närheten av österdalsgränsen till Järna- och Flodabygden visar, hur ogärna österdalingarna givit upp anspråken på sina västerdals-slogar till förmån för de ättlingar, som definitivt slogo sig ned i denna bygd.

Arbetet med fodertäkten krävde lång tid. Därför uppfördes i närheten av de större slogplatserna primitiva bodar, kölbodar, som gävo ett nödortfött skydd mot väder och vind och skogens vilda djur. Med tanke på Noret och Åskan blev det lämpligt att lägga dessa kölbodar vid Orsala. Härav förklaras detta ålderdomliga ortnamn, som näppeligen kan betyda annat än 'sandbygget' (av or = ör = grus, sand och sal = byggnad). Den nuvarande byn Orsala är av så ungt datum, att namnet måste vara långt äldre. En parallell till detta namn är Skälö i Järna, som är en förvrängning av Skåle, som i sin tur härledes från skali 'hus, koja, bod'. Järnför fiskeskåle = fiskbod.

(Forts. å sid. 7.)

Från redaktionen.

Kyrkoherde Elis Heimgård som, inom Röda-korskretsen, först kom upp med förslaget att en tidning som denna skulle utgivas och som varit Näsvargens huvudredaktör under de båda första åren, har i år anhållit om befrielse från detta uppdrag och från sin medverkan i redaktionskommittén. Han vistas nämligen nu, under sin semester, på annan ort. Vi tacka för hans arbete för Näsvargen under de båda första åren och hoppas att han för nästa nummer åter ställer sin förmåga till vårt förfogande.

Thorbjörn Nilsson, tidningens första annonsredaktör — vilkens tjänst förra året uppehölls av hans broder Torsten — har nu åter tagit detta arbete på sin lott.

Vi tacka alla som på ett eller annat sätt hjälpt oss i vårt arbete så att Näsvargen också i år har kunnat komma ut för att visa sina klor, men även räcka fram vackert tass.

Red.

Valnäsfyndet.

Av professorn i konsthistoria vid Hedens Småskola,
Thomas Gisselman.

Näsvargens redaktion har uppdragit åt mig att lämna en orientering om det märkliga konstfynd som härförliden gjordes av kassör Nils Andersson under hans utgrävningar i Valnäs av en f. d. rovkällare tillhörig Hanses Lars Jonsson i Gärd. Detta 20-tal hittills helt okända dalmålningar av okänd konstnär har väckt många funderingar över frågan: Varifrån och varthän? Ingen har emellertid hittills kunnat bevisa varifrån tavlorna kommit eller vem äganderätten är. Förutom en hel del löst cirkulerande lekmannteorier finns tre större fackmannadite, nämligen Rooths-Erydhs konstnär-juridiska, Undéns-Thelins merkantilt-konstnärliga och Silfwersvärds psykologiskt-konstnärliga. Den sistnämnda tycks ha kommit verkligheten närmast. Dr. Silfwersvärd framhåller att det syns honom vara tämligen klart att tavlornas konstnärliga utformning utiörts av en eller flera personer som i hög grad ivrat för sin hembygds uppryckning och fortbestånd. Den eller dessa har velat donera verken till ett blivande barnhållningshus i Näs för att därigenom hos de nya samhällsmedborgarna uppväcka en livligare fantasi till nytta och nöje i deras kommande verksamhet i samhället. Verkligheten i detta påstående anser doktorn bevisas av att de flesta tavlorna äro signerade B. B. En sak är emellertid säker. Den som målat tavlorna har mycket påverkats av Erik-Axel Karlfeldts "Dalmålningar, utlagda på rim". Man torde kunna säga att de äro målade fritt efter Karlfeldt och konstnären har i likhet med honom "som målade dalkarl krävt sina gamla yrkesbröders blygsamma rätt: att måla som det fallit honom in, med nyckfull pensel, blandande gycklets och allvarets bilder".

På en tavla ser vi Jacob Nilsson komma åkande uppför backen vid Hjärpholm och pastor Lassas stiger ut på sin förstugutrapp och säger till honom: "Stig här in, du min heliga profet!" Lassas vinkar sedan åt prästgårdsarrendatorn Erik E:son Jonth, som kommer flink och rapp och för svettiga kamparna i bet. Nilsson överlämnar några av Kristidsnämndens tjänstekuvert till Lassas för att av denne användas när han utsänder sina upprop i Ungdomsberedskapen. Lassas bistra ansikte strålar av glädje — kanske därför att han inte behövt göra sig besväret att själv gå och hämta dessa kuvert — och han bjuder därför in Nilsson på kaffe. Hur Nilsson kunnat få kamparna svettiga under den korta färden från Sveden till Hjärpholm må han själv svara för.

Tavlan "Jungfru Maria" som visar en liten kulla, utvald framför andra och med mandelblommans hy, är det omöjligt att säga vem som fått stå modell till. Den finns nämligen i många olika kopior och var och en av de olika konstnärerna tycks ha målat sin speciella Maria så som han upplevt Henne — näskullan i lek och allvar.

En av de märkligaste av dessa tavlor är den som haft dikten "Tuna ting" till inspirationskälla. I tavlans bakgrund syns till vänster Storångets festplats med stora dansbanan och en mindre kulturrell dito, svävande såsom en hägring därovanför. Till höger i bakgrunden syns Kyrkan och längre fram på tunet mellan dessa båda platser ligger flera av socknens stöte- och stötpepelare ibegripna i ett slagsmål som formar sig till en enda s. k. röra. Där syns bl. a. Smeds Johan Jansson, som sträcker ut sin arm efter agronom Anderssons snusdosa som den senare i stridens hetta tappat. Erik Flodin riktar en rak vänster mot de stridande och A. O:s Axel försvarar sig med en av Konsums korvar som batong. Överst på hela högen ligger Erich Biéth och ropar till Nils Hamberg: "Du skrivare, hvassa din fjäder och nedskriv vår klagan på läder. Vårt utslag förnim och lägg ut'et, men skriv något ödmjukt på slutet." Dessa Karlfeldts ord är denna tavlans devis. De stridande flankeras till vänster av Nils Hamberg med korrespondensblock och telefonlur i högsta hugg och till höger står Ingemar Berglund, som tyckts korat sig själv till domare över det hela. Han tutar med munnen och visslar som vanligt. I tavlans förgrund syns kyrkoherde Heimgård, i en måhända rätt så vanlig yrkespose, med baksidan fram d. v. s. vändande ryggen mot dem som betrakta tavlans motiv och söker att finna en bärande mening i allt detta: nöjeslivet, församlingen och kyrkan. Det ödmjuka på slutet som Biéth uppmanar Hamberg att skriva, är kanske den rena tendensiösa karaktären i Falu-Kurirens artikel den 12 juni under rubriken, "Näs i. F. fick inte ha kulturell dans." Tendensen i denna artikel var väl Idrottsföreningens ödmjuka upprop: Opp och hoppa gubbar!

Tre Tavlor påminner om "Jone havsfärd". Den första visar Konsum-Eriksson, Ernst W. Matsson, Ernst M. Larsson, Emil Molin och F. Olov Olsson (Mjäckels Olle) sittande i en båt på Bysjön. Där syns också han som super bakom seglet och är kaptenen glad i håg. Påståendet att denne kapten är en godtemplare som på detta sätt smygsuper faller på sin egen orimlighet i ty och emedan ingen godtemplare super, varken bakom eller framom seglet. Helt utslutet är det dock icke att det kan vara en medlem av en nykterhetsförening, men i så fall är det en beklagansvärd, karaktärssvag person, som inte tar varken sig själv eller sina löften på allvar. På andra tavlan rescenerar Eriksson och Matsson affärer. Molin kommer också med i samtalet och säger till Matsson att han bör bygga nytt så som han har gjort. Ernst M. Larsson och Mjäckels Olle reser sig upp för att försöka stilla dispytens höga vågor men då kränger häten så att skepparn täppar flaskan mitt i Bysjöns vilda göl, och därför i vredesmod ryter: "Det är nått att båten flyter. Vem är tjockast av allt folket? Vi få kasta ut en knöl." Eriksson blir utpekad men han beder som Jona: "Kära, skona, ty I sen jag är en andans man och vördnadsvärd profet." Han blir heller inte kastad ur båten ty Olle uppträder som en råddande ängel och kastar sig själv i Bysjön och simmar i land. Där står Dalqvist och bjuder Olle till sitt pensionat men Olle fortsätter och på den tredje tavlan ser vi honom — icke som Jona, stå vid disken och begära en sup på fisken — utan sittande på L. Anders Larssons gårdsplan och vänta på det kaffe, som Larssons dotter Anna kommer med, i tavlans bakgrund. Slutet gott — allting gott — "och jag önskar samma goda åt var yngling i vårt land".

Hela denna tavelansamling kommer att visas för konstintresserade, i Hedens Småskola tisdagen den 31 september kl. 4.30 fm.

Niklas' Krönika.

Den fest, som i år går av stapeln på Storånget, är i så mån unik, som den är tillkommen för att skaffa medel till en festplats. Den är med andra ord en fest för festens skull och man kan svårigen finna ett så glatt molto, om inte möjligen hos de kretsar, vilka i ett för vårt försvar beträngt läge förklarar sig villiga att skjuta ihop till en kanon!

Uppslaget är all framgång värt, men det krävs, att alla gör sitt till för att resultatet skall motsvara förväntningarna. Må vi alltså gå in för festandet med all den frenesi, som endast den sanne idealisten är mäktig! Storångsfesten är såhunda en publikens egen fest i så mån, att var och en för framtiden — åtminstone den allra närmaste få vi väl säga, detta med hänsyn till, att en del pessimister räknar med dansbanans snara fall! — har nytta och glädje av de pengar och det arbete de nedlägger på den.

Det där med dansbanans fallfärdighet är nog en smula överdriven farhåga. Vi ha själva haft tillfälle att prova densamma vid olika tillfällen och temperaturförhållanden och den har alltid hållit! Förmodligen är väl kritiken uppkommen i läger, där man alltid är benägen att rubricera varje för dansändamål utlagd, större eller mindre, av bräder sammanfogad golvyta som "Dansbaneeländet"!

Och vad stånden beträffar ligger det ju i själva namnet, att dom kommer att stånda ständaktigt!

Anordningarna i övrigt är i nivå med det förnämligaste storstadernas s. k. nöjesfält kunna uppvisa: Berg- och dalbanan ligger i markytan, Lustiga Huset står ännu på sin plats närmast entrén, men kommer väl att flyttas, liksom Månraketen, som åtminstone i fjol vid midsommar förekom, något som framgick av polisprotokollen efteråt!

Med gott humör och välfyllda börsar böra vi sålunda mötas vid Storångsfesten 1945, väl vetande, att maken till festplats finns inte i Västerdalarna! — Om ens där!

Drömmar kring Ditt barn.

Alla vackra drömmar dröm
o moder, om Ditt eget barn
men aldrig någonsin, Du moder, glöm
att alla drömmar är förrådiska.

Du tycker mina ord är hädiska
men även änglavakter slumrar till.
När onskans makter blåser hårt och gällt,
när kriget kommer med sin nöd och svält,
då hinner inte ängeln allt hon vill.

Och kanske är det just Ditt barn hon glömmer,
Ditt barn, om vilkens framtid jämt Du drömmer.

B. Silfwersvärd.

Nås Järn- & Färghandel

Telefon 77

*Skrubar och muttrar, spik och beslag,
yxor och sågar, gäddkrok och drag,
olja, fernissor, zinkvitt och lack:
här saknas inte ett smack!*

Vargar!

Om Ni vill göra intryck på de små Lammen,
så ge dem i present ett par strumpor från

Gottfrid Andersson Tel. 88
(Han tänker också utöka damavdelningen).

Konsum-Eriksson

talar till sin kund:

*"Det tröjdar mig i hjärtats grund
att få sälja dig ett pund*

utav denna prima vara!

Var så god och smaka bara!

*Konsum är kundens! Om Konsum du väljer,
så tjänar du mera ju mera jag säljer-
säljer-säljer-säljer..."* (Byt stift)!

Om du lider brist på klöver
och har blott en tia över,
vet: **Nils Halfvarson** har lotter,
vinst på varje, stora pottor.

TELEFON 99

LINDGREN'S

TELEFON 99

*På tåppen å finhet ô elegans
då du ska gå ut på dans
e du sô snart du à dri an
på dä, dräktn frå Karl Adrian*

*Vill du a sockerdräcksbutaller
äll nôrä goä karameller
äll en Havanna!
Gå tä Anna!*

Syntetiska vargar lämnar rosor och ris till Nås-bygden och Nås-folket.

Uppsamlare: HUGINN och MUNINN.

Vi flögo häromdagen ut till ett antal syntetiska d. v. s. inflyttade nåsvargar och bado dem lämna en ros och ett ris till Nås-bygden och dess infödingar. Vår förhoppning var och är den, att rosorna skall verka uppmuntrande och riset förbättrande, liksom det förbättrade "gossen som inte ville gå i skolan", när alla krafter till slut samarbetade för att nå detta mål: "katten på rätten och rätten på repet och repet på slaktaren och slaktaren på oxen" o. s. v. Vi frågade de utvalda om vad de gillar och vad de inte gillar här i bygden eller hos folket och nästan som ett brev på posten kom vår fråga till poststationsföreståndare Alfred Thoras. Han är Äppelbo-karl och tycker att förhållandena här och i hans hembygd är i stort sett lika, ty, som han uttrycker det: "Dalkärer e fur dalkärer var dom e". På andra sidan landsvägen bor fru Lisa Eriksson som trivs gott med nåsfolket under hela sin tid här i Nås. Hon tycker att det borde finnas mera industri här. Av rakt motsatt åsikt i den sistnämnda frågan är fröken Gertrud Hagman på Hjärpholm som uttalar sitt gillande över bygdens hövliga och hyisade barn och ungdom och tror att detta goda förhållande är beroende mycket därpå att Nås inte är någon industriort.

På Hjärpholm träffade vi också skåningen Johan Persson, som i likhet med skåningen Edvard Persson, haft en del att göra "med landsväg i hela sitt liv, och sett människor komma och gå". Han säger sig dock ha sett lika många icke nåsbor som nåsbor under verksamhetens inom sitt distrikt och därför vill han inte lämna varken ros eller ris just till denna bygd och folket här, och om det stora hela uttalar han sig heller icke. Måhända har vi här en parallell till Thoras förut citerade yttrande. Trots olikheterna i längd och bredd mellan skåningen och dalkarien är kanske de inre måtten så pass lika att man kan säga att skåningar är väl dalkarar var de än är, och vice versa.

Vi flög så vidare till en annan vägmästare, Emil Molin, som yttrade: "För Nåsbygden inklusive Finnmarken idel lovord. Vackert och trivsamt. För Nåsfolket i gemen de bästa vitsord, fast det gått långt om länge för en "utböling" att riktigt komma sig in i miljön. Framåtandan borde och kunde dock vara större. På endast en punkt ris och ogillande: Behandlingen av socknens värdefullaste egendom och "mjölkko" Lagnäset. Den mentalitet som ligger bakom, absolut oförståelig".

Fru Ester Wallin, som vi frågade för att också få ett uttalande från lärarbåll, var också inne på samma tankegång som Molin. Hon svarade på vår fråga: "Det dröjer, innan en nyinflyttad kommer in i känslan av att han möts med misstroende, men han kommer snart underfund med det vackra draget av inbördes bistånd, som ofta tar sig rörande uttryck såväl i sorg som i glädje".

Vi flög så in på Kyrkans domäner för att höra dess tjänares syn på oss och vårt, men där var jorden öde och tom såsom i skapelsens morgon. Hur än vi letade funno vi inte varken ros eller ris där. Frågan riktades först till fru Ellen Heimgård, som emellertid fann "det icke vara lämpligt" att göra något uttalande av denna art utan överlämnade detta "åt sådana som äro här för mera kompetenta". Frågan gick då vidare till hennes make, kyrkoherden. Han svarade att han "inte under några omständigheter" ville uttala sig i denna sak. Kyrkoadjunkt Lassas Per Persson trodde sig för sin del kunna plocka fram en del ris "i ett elakt tal". Han ammodades då att bryta några kvistar av detta ris och låta oss naturligen smaka men då förklarade han att: "För tidningsmän uttalar jag mig inte". Tystnaden talade och vi for vidare. Plötsligt började Kyrkans klockor ringa. Det var fru

Ingeborg Matsson som satte dem i rörelse. Hon yttrade: "Så vackert och generös, som bygden ter sig en strålände sommardag äro också nåsborna till sitt väsen. De äro vänliga, gladlynta och hjälpsamma. Min önskedröm är emellertid, att det må växa fram en starkare och mer levande gemenskap med fädernas kyrka och mer spontan hängivenhet för de värden, som bestå".

I Ernst W. Matssons affär arbetar värmälningen Alvar Nilsson, som besvarar vår fråga med följande ord: "Fastän jag ej är "inföding" här i Nås så känner jag mig ändå riktigt "hemma". Alla äro så vänliga och gladlynta. Befolkningens största fel är nog deras allt för konservativa inställning till förbättringar och moderniseringar. Varför ej ge ungdomen mera att säga till om?"

Längre ner efter Storbygatan träffar vi en annan affärsman, järnhandlare Robert Persson, som tar vårt besök från den merkantilt-humoristiska sidan och svarar på vår fråga att han vill ge nåsfolket en ros för att ett så stort antal av dem förstått sig på att köpa en god radio, nämligen en radio av det märke han säljer. Han önskar ett Folkets-Hus i Nås. Fru Bertha Rååd, som är lottchef och mera husligt intresserad än Persson, önskar däremot, att den ibland omtalade, men hittills obefintliga, kommunala tvättstugan skall komma till stånd. Hon tycker att Källeborg är att likna vid Paradiset och finge hon inte bo på Källeborg ville hon inte heller bo på någon annan plats här i Nås, trots att hon inte har något särskilt mot varken bygden eller folket.

Vi flögo så en sväng omkring Stationsområdet och träffade då stationsinspektoren Gunnar Grandin som talade om att han innan han kom upp till Dalarna blev varnad för dalfolkets otillgänglighet, ett påstående som han för sin del tycker är föga verklighetsbetonat. Här i Nås tycker han det är vackert natur efter älven. Lång vinter, och mycket mygg på somrarna är det enda han tycker sig ha anledning att risa här i Nås.

Fru Sally Olsson lämnade en ros som är så stor att något ris inte kan växa på samma ställe: "Ros; Den utomordentliga välviljan mot vänner o. grannar vid tillfällen som dödsfall, bröllop o. d. Den är säkert något enastående i sitt slag i världen. Detta gör att man lätt glömmar sådant som annars kanske kunde hänföras under rubriken: Ris".

Provinsialläkare Bertil Siliwarsvärd, som har en daglig vana att titta på våra "klenheter" har även märkt våra goda sidor. Han svarade: "Dalälvens silverband, Finnmarksskogarnas John-Bauerstämning, de blåa randbergen, de gamla dalagårdarna beundrar jag. Slätten, saknande Skånes mjuka böljegång, är tråkig. Lövsöksdungar och herrgårdar efterlysas. Folkets arbetssamhet, ärlighet, hjälpsamhet och breda humor äro oskatthara tillgångar, men — goda danemän och kullor — varen mer impulsiva och omedelbara."

Fru Ester Undén har bott så länge i Nås så hon räknar sig och sin man som äkta medlemmar av nåsvargfamiljen: "Efter alla dessa år i denna vackra bygd gör lokalpatriotismen oss blinda. Den sprider ett försonande skimmer t. o. m. över sommarens mygg och vinterns kyla. De ev. fel och egenheter, som kanske stötte oss i början, har med all säkerhet blivit ett med oss och äro därför obefintliga i våra egna ögon."

Till slut överlämna vi ordet till allmänna åklagaren:

Till

Redaktionen av Nåsvargen

På Eder begäran får jag härmed intyga, att Nåsborn gjort sig känd för nykterhet, ärlighet och pålitlighet samt städse iaktta-

S. K. Rivaren intervjuar

Fyra förhoppningsfullt framåtsträvande föreningsledare.

Nås I. F. tog 1944 ett berömvärdt initiativ. För att dess blivande storrännare i Vasa- och Varglopp, dess fotbollsspelare i kommande A, B, och C-lag, samt övriga blivande, mer eller mindre aktiva idrottare och hejarklackar, också skall kunna röra sig som fisken i vattnet ordnade föreningen så att sinkkurser kom till stånd. Dessa förlades dels till Närsjö och dels till Lindesnäs och leddes av simlärare Agne Gustafsson. I år svarar Gunnar Wallin för undervisningen. Den är avgiftsfri för deltagarna och kommer att äga rum på samma platser i år, som förra året. Anmälan för deltagande i undervisningen göres hos Nils Halfvarssons. Idrottsföreningens ordförande Erich Biéth upplyser om att de kommunala myndigheterna visat sitt intresse för saken genom anslag på 600 kr. till verksamheten. Biéth påminner också i detta sammanhang om det rätt så stora orienteringsintresse som kommit till stånd inom föreningen. Detta resulterar i att många av bygdens ungdomar nästan varje söndag ger sig ut på luffen i skog och mark — ett härligt friluftsliv som stärker kropp och själ.

Vintern 1942—43 kom den estländske godtemplaren Jaan Lokna till logen Brödralag. Han var en person som väl behärskade sina muskler. Han gjorde höfter fäst, knäna böj och många andra gymnastiska rörelser med form och elegans. Genom detta inspirerade han flera andra och så kom Logen Brödralags Gymnastikgrupp till stånd, under Loknas ledning. Mest inspirerad blev Olle Olsson (uttalas Mjäckels Olle) och när Lokna flyttade ifrån Nås, övertog Olle ledningen. Gruppen blev öppen även för icke logemedlemmar och består nu av ett 30-tal kvinnliga och ett 20-tal manliga medlemmar. De övar ett par gånger i veckan. Gruppen har för att stödja sin ekonomi haft ett par offentliga aftonunderhållningar. Kommunen har även bidragit med anslag å 150 kr. Nås Konsum lånade ett anslag å 50 kr. och sedan

i slutet av mars i år är ett 20-tal husmödrar inom Koperativa Kvinnogillet också med i gymnastikverksamheten under Olle Olssons ledning. Olle avslutar vårt samtal med följande appell: Gymnastik är bra för Dej, för mej och för alla.

Ett par föreningar har i år bildats i Nås. Nåsvargen hälsar dem härmed välkomna i socknens förenings- och ungdomsverksamhet och vänder sig först till S. L. U. avdelningens ordförande G. Olov Olsson i Utankyrka. Han berättar att avdelningen bildades på Café Centrum den 3 juni i år av ombudsman Karl-Axel Eriksson från Borlänge. Den har ännu inte mer än 7 medlemmar och vi får väl därför den första tiden arbeta som en studie- och diskussionsgrupp framhåller ordföranden. Han omtalar vidare att avdelningen genom sin verksamhet vill väcka intresse hos bygdens ungdom för jordbruksarbete och kommunala angelägenheter. Han uttalade den förhoppningen att avdelningens medlemmar genom att de intresserat göra sina insatser i det dagliga hemarbetet också framgångsrikt skall visa sina förmågor i mjölknings- och slättertävlingar o. d. Det svåraste problemet för avdelningen är lokalfrågan.

Den andra föreningen är ungdomslogen Viljan av I. O. G. T. som bildades den 1 juli i Lindesnäs av distriktsungdomsledare Gösta Engström från Mora, och ett 10-tal medlemmar av ungdomslogen Vären. Den nya ungdomslogen fick vid starten 13 medlemmar och dess ledare är 18-årige Åke Franzon. Han vill att ungdomens intresse skall väckas för folkupplysning, folknykterhet och folkförbröring och hoppas att alla goda krafter samarbetar för detta. I ungdomslogens verksamhet tänker han lägga in friluftsliv med utflykter och fri idrott. Han hoppas att lärarkåren i Lindesnäs hjälper till med verksamheten, med t. ex. sångövningar så att sången blir att klinga bättre på möten och andra sammankonster.

git ett hedraude uppförande, varför jag kan rekommendera honom till det bästa.

Han tolererar oknutt folk, men betraktar dem innerst inne som skåningar. Med utpräglad taktikänsla och medfött gentlemannaskap behandlar han dem trots detta som vore de smålänningar, vilket har till följd, att de alla stanna kvar till dess vår Herre tar hem dem.

Han slår sig gärna för sitt bröst och brinner av heligt nit att lagens svärd skall svingas, men hans förväning och oförståelse, om han själv skulle drabbas därav, är betagande oskuldsfull som rodnaden på en flickas kind.

Nåsbygden äger alla förutsättningar för att man skall övergiva sin födelseort och tillbringa återstoden av sitt liv i dess hägn.

Björkar efter alla vägar, en hembygds- och ungdomsgård i Asphagen alltid öppen för alla, borttagande av nedfallna gärdsgårdar äro önskemål, som skulle öka trevnaden, liksom också om vi finge bort oseden, att halva biopubliken för naturbehov lämna lokalen mitt under föreställningen. Sådant kan efter femårsaldern undvikas med litet förutseende.

Med utmärkt högaktning.
ERIK ROTH
Landsfiskal

Årets hittills bästa dialog i Nås utspann sig den 13 juni mellan »farbror Sven» och 90-åriga Bons Anders Andersson.

Farbror Sven: *Kände ni er aldrig manad att följa med Jerusalemsfararna.*

Bons Anders: *Nej, fast döm va fur så ensintä ö vill a mä, mä.*

Farbror Sven: *Jaså, de va envisa.*

Bons Anders: *Ja gälli. Men je ment sôm så att kôm int nö arä än dömmä tä himmiln så skä ä fur kôm tä vårt bra tomskle där ö.*

Köp

Solstickan

och Du hjälper behövande
barn och gamla.

»A du sitt nön grisbil?» frågade Eskil, Hol Mattes.
»Hurdå — a du völt tå?» svara Mattes.

Sockennamnet Nås.

(Forts. från sid. 2)

Ur de intressen, som voro knutna till Bysjön, växte den fasta bebyggelsen fram. Orsala, som därvid närmast borde ha kommit i fråga, erbjöd icke den jordmän, som medeltidens primitiva sädesodling fordrade. Denna fann man däremot på andra sidan älven, mitt emot Noret's mynning. Här byggdes den första gården, som helt naturligt kallades By = gård, då ingen annan gård fanns på trakten. Den fick senare namnet Utby, 'gården eller byn utför älven', varigenom den skildes från den senare tillkomna Storbyn (omkring 1500). Denna bestod tidigare av två byar: Bro, söder om Brobäcken, och Nordanbäck, norr om densamma. Brobäcken är numera endast ett dike söder om Elisborg men landfästena till bron över bäcken finnas ännu i behåll. By, som nu sköljts bort av älven, går igen i sjönamnet Bysjön, som härigenom får en påtagligt enkel förklaring. Gårdsnamnet Byn i Sveden är också ett minne från denna första gård och av stamfadern, Lars Halvarsson från Utby. I det förut omnämnda fastbrevet från 1479 omtalas bland nämndemännen Oloff wti by samt Jakob Jonsson och pedher torbiörnsson från nordanbäck. Här står det gamla namnet By kvar, då konkurrensen med Storbyn ännu ej motiverat en förändring till Utby.

Bygdens senare utveckling saknar intresse för namnfrågan. Med den första fasta bebyggelsen kan ortens namn med största säkerhet förutsättas vara definitivt. Av det föregående torde framgå, att starka skäl tala för att trakten omkring Bysjön före och framför varje annan plats i Nås blivit föremål för främlingars intresse och att sockennamnets ursprung måste sökas här. Om Nås betyder 'näs' och även har med ordet 'näsa' att göra, kan det knappast vara en tillfällighet, att just här finns ett näs av en så egendomlig art som Sandnäset. Ur topografisk synpunkt fyller det höga anspråk på vad man kan fordra av ett karaktäristikum för en ort. Som en långt utdragen näsa skjuter det ut ur sjön och sticker genast i ögonen på den, som från Noret kommer roende in i sjön. Kven, sedan näset åter degraderats till en detalj i orten som helhet, har det varit namngivande. Den by, som från 1742 växt fram på Bysjöns strand, kallas officiellt Näs, ett namn, som kan tjäna som ett typiskt exempel på den namnförvanskning, som präster, domare och lantmätare ofta låtit komma sig till last. I detta fall kan förvanskningen steg för steg följas i kyrkans böcker. Byns riktiga namn är det, som ännu lever på bybornas egna läppar, Näs, Näs, Näs. Av detta har successivt blivit Näs, Näs, Näs och slutligen det banala Näs. Det riktiga namnet Näs betyder ordagrant 'näsens grus eller sand, sandnäs'. Här ingår samma ordstam nas (nu i genitiv), som i Näs. Byn har fått sitt namn direkt från sandnäset. Måhända är tent av Näs under en äldre form nassier det primära, varefter en stympling ägt rum, vilken givit nass och senare Näs.

Vid försöken att tyda Näs-namnet har även sjön Näs varit på tal (Forsslunds Näs-bok). Näs har dock ingenting med Näs att skaffa. Dess namn har kommit till först sedan bygden växt fram. Det betyder med största sannolikhet Näs-sjön, där första sammansättningsdelen 'nä' är samma stam, som ingår i nabo 'granne' och betyder 'nära, närabelägen'. Näs är den sjö som ligger nära bygden, och namnet skulle kunna översättas med 'hemsjön'. Det bör iakttagas, att inte bara Näs har en Näs 'hemsjö', Järna har också sin Näs. På liknande sätt har namnet 'nä-änge' uppkommit, som betecknar ett änge, som ligger nära den ena eller andra byn, och som ofta förekommer i äldre lagfartsprotokoll. Nu kallas sådana ängen 'hemängen'.

Rent orimligt är antagandet, att det stora näs, som bildas av älvkröken vid Valnäs, skulle kunna vara namngivande för socknen. Detta förutsätter en geografisk kringssyn, som icke stod till buds, då urskogen växte fram till älvens strand.

Förtroligt råd.

Om du är liten till växten
och skapligt ful för rexten,
begär förstoring med retusch,
så slutar Hon att säga "Usch"!

BRÖDERNA TYSKS FOTC

TELEFON 92

Se hur varginnor stimmas
kring SIGNE LARSSON tåt
för att i raggen trimmas
på modernaste sätt!

Kupongfritt äkta kaffe

i stor sortering till billigt pris hos

T. ERNST OLSSON - Sveder

så snart ransoneringen upphört.

VALSORTERAD DIVERSEAFFX

Tröst finns för vargar

som sej förargar

över ömma klor:

C. A. FORSBERG:s skor!

TYSK ERIK ERIKSSON

RIKSTELEFON 40

Charkuteri — Slakteri

Speceri

Delikatesser — Finesser

Tjött e bra för en varg.

Fån bära hä sô ent an arg.

Han sôm gör ôss snälläst

é EINAR OLSSON!

Hur vor vi hålläst?

PROGRAM

vid

STORANGSFESTEN

lördagen och söndagen den 28 o. 29 juli
1945

Lördag:

Kl. 8 e. m. Festen öppnas med hälsningsanförande av agronom Nils Anderson.

Kl. 8,30—1.00. Modern dans.

Söndag:

Kl. 2 e. m. **Festtåget utgår från Folkskolan.**

Rösta på den vagn eller grupp Du tycker är bäst.

De som blir utnämnda till de tre bästa deltagarna får respektive 15, 10 och 5 kr. i pris. Ett omröstningspris à 5 kronor tilldelas den röstande som avlämnat den först öppnade röstsedeln på den vagn eller grupp som fått de flesta rösterna. Enskild person kan givetvis också deltaga i festtåget, med samma rättigheter.

Kl. 4 e. m. **Föredrag.**

Kl. 7—9 e. m. **Gammaldans** till musik av nås-spelmän.

Kl. 9—12. **Modern dans.**

För den moderna dansmusiken svarar båda kvällarna DIXIE, VANSBRO

Tombola med många värdefulla vinster.

FISKDAMM. KAFFESERVERING (medtag socker.)

VARM KORV.

Utlottning av en Canadensisk kanot.

INTRÅDE: 1 krona.

Militär och barn 50 öre.

Ernst W. Matsson

TELEFON 1 och 81

Mjuk och lös, porös och hård,

alla sorters ANKARBOARD

finns i lager på MATSSONS gård.

Mächils Lars kör den hem pr Ford! (Volvo: nödrim!)

Metallstrejken är avblåst,

och hos T. P. skruvar och muttrar man åter.

Även Cyklar!

T. P. Larsson & Co

DALA-BLOCK är så lättmurade,

att en var kan bli sin egen frimurare!

Lissjanis Nils Olsson

Om törsten dej besvärar,

drick läskedryck sval

i Wirans nya, fina

serveringslokal!

Den ligger mitt i sockna

*och heter också **CENTRUM.***

ibland så är den även

för törstiga ett väntrum!

GYNNA

Nåsvargens annonsörer!